

PRILOGA

ZVONČKU

MARA GREGORIČEVA:

Lažniva Danica.

Igra v dveh dejanjih.

OSEBE:

Dušan, trgovec v Trstu.
Jarmila, njegova soproga.
Danica, njuna hči.
Jožica, služkinja.
Kmetica, njena mati.
Kmet, njen stric.

Prvo dejanje.

Izba s preprostim pohištvom, kjer pa ne sme manjkati omarice in ure na steni. Omari nasproti je v kotu nizek stolček in ob tem velika košara z različnim perilom. Na stolčku je likalnik s podlogo. Pred pogrnjeno mizico stoji Jožica, ki lika. Zlikano perilo polaga na klop poleg mize. Danica sedi s prekrižanimi rokami na stolici in jo gleda.

1. prizor.

Danica, Jožica.

Danica: Kako me veseli, Jožica, da te je mamica vzela v službo.

Jožica: A jaz vam ne morem opisati zadovoljnosti, da sem pri tako dobri družini.

Danica: Toda tvoji materi je bilo gotovo težko ločiti se od tebe!

Jožica: Nikakor ne, Danica! Ko je vaš oče pisal k nam, so moji starši jokali od veselja.

Danica: Kako to? Moji starši pa bi me ne pustili od sebe!

Jožica: Ljuba moja Danica! Jaz pač nisem bogata ko vi in nisem niti nikaka gospodična. Že v mladosti se moram učiti, kako se služi denar.

Danica: Ubožica! Ali boš to znala sama od sebe?

Jožica: Moji starši so me poslali z doma z najboljšimi navodili, in ako se ravnam po njih, mi ne bo žal; prepričana sem, ako zadovoljim vaše mile roditelje, da bom tudi svoje.

Danica: O, moj oče in tudi moja mama sta dosedaj jako zadovoljna s teboj! Pa kako bi ne bila tudi zanaprej, saj si ti, Jožica, tako prijazna in pridna.

Jožica: Preveč me hvalite, Danica! —

Danica: Govorim, kar je res! Ti naprimer si preprosta kmetica, a bolje šivaš in krpaš ko jaz.

Jožica: Kar znam, sem se naučila v šoli.

Danica: Tudi jaz zahajam v šolo in imam — kakor veš — celo domače učitelje in vendar tako malo znam.

Jožica: Seveda, ljuba moja Danica! Samo pač ne gre v glavo, in vsi domači učitelji malo pomorejo, ako se učenke tudi same ne potrudijo.

Danica: Ampak mene učenje ne veseli; igrače so vendarle bolj zabavne.

Jožica: O, da bi bila jaz tako imovita ko vi, bi se učila neprenehoma. In ne le, da zadovoljim starše, marveč ker je učenje dandanes prepotrebno in koristno tudi za poznejša leta.

Danica: Pametno govoriš kakor stara ženica, zato trdiš najbrže prav. Veš kaj, Jožica, posnemati te hočem odslej!

Jožica: Oh, likalnik se je že ves ohladil. (Položi ga v kot k omari.)

Danica: Tem bolje! Boš pa sedla k meni in mi povedala kako lepo pravljico.

Jožica: Pravljice pripovedujejo zvečer, ko je vsako nujno delo opravljeno. Sedaj moram iti pospravljat v gospejno spalnico. (Spravi skupaj odejo z mize in jo položi vrhu košare.)

Danica: Pospraviš lahko kasneje!

Jožica: Ne, ne! Dolžnost me kliče ravno sedaj. (Vzame zlikano perilo in odide.)

2. prizor.

Danica sama, kasneje Dušan.

Danica (vstane): Vedno je po opravlilih, nikoli se ne naveliča dela. Kaj naj pa jaz počnem? (Ozira se.) Pisati? Nimam volje! Plesti? Uh, še manj! Kako mi je dolgočasno. (Približa se stolici, na kateri sedi punčka.) O, moja punčka je vendarle mična zabava. (Izprehaja se z njo.)

Dušan (se prikaže ob vratih in obstoji z resnim obrazom): Že zopet izgubljaš čas z igračami! No, čudno pač ni, če se učiteljica vedno pri-
tožuje!

Danica (spočetka obstoji osramočena): Saj si mi ti, oče, sam kupil punčko.

Dušan: Ustregel sem tvoji želji, ker si mi obljubila, da se boš marljiveje učila. Toda ti mi ne prizadevaš nič drugega, nego da trosim denar po nepotrebem. (Stopi par korakov naprej.)

Danica: Pa se bom učila, očka! Ne jezi se!

Dušan: Tisti „bom“ imaš vedno pripravljen. Kako pa je z glasbo, si se li naučila?

Danica: Sem, oče!

Dušan: Kdo ve, ako je res?

Danica: Dosedaj sem se učila!

Dušan: Pa računstva si se navadila?

Danica: Vse poštevankne znam na pamet prav gladko.

Dušan: Prepričati se hočem! Povej mi poštevanko od 7!

Danica (jako polagoma računa): $1 \times 7 = 7$, $2 \times 7 = 14$, $3 \times 7 =$
 $= 21$, $4 \times 7 = 28$, $5 \times 7 =$ (Obtiči.)

Dušan: A tako znaš?

Danica: Samo to sem pozabila, očka!

Dušan: Poznamo se, da! Pokaži mi slovnisko nalogo!

Danica: Spisala sem jo, oče, ali črnilo se mi je razlilo po nji, pa jo spišem vnovič.

Dušan: Vse svoje zvezke mi prinesi!

Danica: Oh, oče! Ne morem! Mame še ni doma in ona ima ključ pri sebi.

Dušan: Kaj? Ni dovolj, da se vedno igraš, še lagati se upaš? Več dni leže pisanke v omari, a molčal sem, ker sem se hotel prepričati, do kam sega tvoja lenoba.

Danica (kloni glavo in obstoji osramočena).

Dušan: Idi mi izpred oči! Z vsakim dnem si nevednejša in hudobnejša.

Danica (odhaja jokajoča).

3. prizor.

Dušan sam, kasneje Jarmila.

Dušan: Kaj naj vendar naredim z njo, da se mi poboljša? Vse moje prizadevanje je brezuspešno, a to le zato, ker ji mati daje potuho. (Stopa po sobi in maje z glavo.)

Jarmila (vstopi vsa preplašena): Kaj pa je naredila Danica, da se zopet joka?

Dušan: Popolnoma nič ni naredila, zato se nemarnica tudi joka.

Jarmila (sklene roke): O, ubogi moj otrok! Edino njo imamo, in vendar jo opominjaš neprestano.

Dušan: Sedaj pa se še ti kremži! Brezpotrebno je nikoli ne grajam. Z njo ravnaj, kakor zasluži, ampak ti jo neprenehoma božaš, naj je marljiva ali nemarna. In v vsem ji ugodiš, kar poželi.

Jarmila: Ali naj pustim, da se joče, da dobi še kako bolezen?

Dušan: Pazi, da ji danes ne obljubiš ničesar, da vsaj spozna svojo krivdo.

Jarmila: Misliš, da imam trdo srce kot ti? Obljubila sem ji, da jo povedem v zverinjak, samo da sem jo potolažila.

Dobra kupčija

Kar sadja smo preveč dobili,
prodamo ga za zlat denar,
pa bomo novčé razdelili
in jih po pameti trošili
za to in ono lepo stvar.

Učeni smo, deliti znamo,
in hitro je napravljen sklep:
za očka pol in pol za mamo,
potem pa vse, kar njima damo,
lepó zročija v naš lastni žep!

Pa bi ne zvižgali, ne peli,
ko vsakdo je tako bogat
in ve, da bodo cveti beli
spet v sladko sadje dozoreli,
nam v roke padli kot zaklad!

E. Gangl.

Dušan: O, ubogi jaz! Tukaj ne opravi ničesar, ako ne izvršim svojega sklepa.

Jarmila: Za sveta nebesa! Kaj si pa sklenil?

Dušan: Danica mora proč z doma, v kak zavod, med tuje ljudi, ki jo bodo znali vzgajati in bodo umeli za dobro plačilo narediti iz nje to, česar midva ne moreva!

Jarmila: Kako sem jaz nesrečna! Edinega otroka imam, in še tega mi odtrgaš. Kako si ti brezsrčen. Ali se ti ne smili? Čemu naj se zmeraj uči, saj je dovolj imovita, da bo živela vseeno, čeprav si sedaj ne muči glave z učenjem.

Dušan: Govoriš brez pomisleka! Ali misliš, da zadostuje bogastvo? S čim pa naj se ukvarja, ko doraste v mladenko? Ali naj drži vedno roke križem?

Jarmila: Saj naredi, kar ji naročimo.

Dušan: Ali si se prepričala, da naredi? Ti torej ne poznaš njenih napak.

Jarmila: Napake? Kaj bi se pri otrokih govorilo o napakah! Otročja je! Ko postane pametnejša, ne bo imela nikakih pogreškov.

Dušan: Draga moja Jarmila! Ti v svoji preveliki ljubezni do Danice ne opaziš ničesar. Jaz pa jo gledam s treznimi očmi. Ti meniš, da se pri otroku ni treba ozirati na napake? Jaz pa ti rečem: ako je kdo v poznejših letih razuzdan, nemaren in hudoben, so mu krivi starši, ki so mu v otroških letih vse dovolili.

Jarmila: Kaj pa si zapazil na Danici slabega?

Dušan: Danica je lena, lahkomišelná, nespametna in lažniva.

Jarmila: Otrok je še!

Dušan: V enajstem letu je, lahko bi že nekaj razumela. Le pomisli na Jožico. Štirinajst let ima, a po razumu jih kaže dvajset.

Jarmila: Nikar je preveč ne hvali, Dušan! Vsaka nova metla lepo pometa. Kadar bo Danica v njenih letih, bo že boljša.

Dušan: Če ostane doma, nikakor ne!

Jarmila: Pa tudi od hiše ne sme. (Joka.) Siromašno moje dete!

Dušan: No, bomo videli! Pustimo to, ker imamo drugo opravilo; saj pridejo danes gostje k obedu, ne?

Jarmila: Seveda pridejo. Idiva, idiva, da kaj ne pozabiva. (Odhajata.)

4. prizor.

Danica, kasneje Jožica.

Danica (priskaklja vesela pri drugem vhodu): Končno so se pomirili. Poslušala sem pri vratih, kako so se pričkali moji starši zaradi mene. Moja mamica je res ljubezniva, še celo jokala je po meni. Oh, kako jo imam rada! Pa tudi očeta ljubim jako; skoro rajši ga imam, četudi se čestokrat jezi name. Tako dober je, in kadar ga slušam in me učitelj pohvali, takoj me iznenadi s kakim darilcem. Mati pa, ha-ha-ha!

Jožica: Kako je to, Danica, da se sedaj tako razposajeno smejete, ko ste maloprej jokali.

Danica: Kako bi se ne smejala, Jožica. Le pomisli! Mati me povede popoldne v zverinjak, samo ker sem se jokala. Jokala pa sem se zato, ker me je oče karal.

Jožica: Gospod je storil morda prav! —

Danica: Seveda je storil oče prav. Zato mi je bilo tudi žal, da sem ga razžalila zopet, ko je vendar tako jako, jako dober.

Jožica: Oba, oba, vaš oče in mama sta jako dobra. Zato pa ubogajte ju, Danica! (Ozira se okolo, kakor da nekaj išče.)

Danica: Kaj pa iščeš?

Jožica: Svojo ruto iščem, ker me kuharica pošilja v prodajalnico. Saj veste, da pridejo danes gostje k obedu! (Dobi ruto in odide.)

Danica: A — gostje pridejo? Tembolje. Sedaj imajo torej vsi dosti opravila. Brez skrbi sem, da ne pride kdo v to izbo. In mati niti ne opazi, da sem ji vzela ključek iz torbice. (Izvleče ga iz žepa.) Najlepšo priložnost imam, da pregledam lahko vso omaro. (Gre k omari in jo odklene.) Joy, koliko sladkih reči! Pa kam bi skrila? Moj žep je pretesen. Tam v košari dobim gotovo kak robec. (Gre h košu, pobrska in izvleče rdeč robec.) Tukaj noter vtaknem vse, kar vzamem. (Vrne se k omari in napolni robec z raznimi slaščicami.) Ako vzamem to pomarančo, se niti poznalo ne bo. In iz te sladkornice izmaknem nekoliko čokolade. Tako! Robec je že navrhan. (Zveže ga.) Ali kam naj ga sedaj ponese? Ako grem v svojo sobo, me lahko kdo zapazi. Kar tukaj na dno koša skrijem. A da ne pove Jožica nikomur, ji dam par bonbončkov, pa bo! (Gre zopet k omari.) Kar še vzamem, snem sproti! Oho! Tudi smetana je na polici. Ej, takoj jo poskusim! (Vzame kozarec, ki ji pade in se razbije.) Ojoj, nerodnica! Kaj naj pa naredim sedaj? Matere se sicer ne bojim, ali očeta me je sram. Oh! E, kaj bi togovala. Črepinje kar skupaj spravim in jih za sedaj skrijem za steklenico, da ne bo nihče kaj spoznal. In tudi jaz se zmuznem proč od tukaj! (Zaklene omaro, gre proti košu in vtakne ključ.) Pa naj bo še ključek tukaj med perilom, da ga ne izgubim.

5. prizor.

Prejšnja, Dušan, kmetica, kmet.

Dušan: Ali ni Jožice? Kje pa je?

Danica: Ni dolgo, kar je bila tukaj, ali odšla je z doma, ker je kuharici nekaj manjkalo.

Dušan (obema): No, pa sedita (Ponudi jima stol), da se nekoliko odpočijeta. Jožica se brzkone kmalu povrne.

Kmetica (sede): Zahvalim, gospodar!

Kmet: Ali ste zadovoljni z našim dekletom?

Kmetica: Jaz sem jo prav poučila, preden je odšla z doma, ali kdo ve, če se ravna po mojih naukih.

Dušan: Jožica je prav marljivo in pokorno dekle.

Kmet: Veseli me, gospod!

Danica: Nekaj čujem! Zdi se mi, da se je Jožica že povrnila. Ali naj pogledam, oče?

Dušan: Le pozvedi, in ako je doma, naj pride urno sem.

Danica (odhaja. Ko je pri vratih, trči v Jožico): Glej, kdo te prikačuje!

Jožica (smejoče): O, mati moja! (Objame jo.) Zdravi, striček! (Z obema rokama mu stisne desnico.)

Kmetica (si nagloma obriše solze): Dobro izgledaš, odkar te nisem videla.

Kmet: Pozna se ti, da ti v tej hiši ničesar ne manjka.

Jožica: O, prav nič! Gospod in gospa in tudi ta (pokaže na Danico) mlada gospodična — vsi so tako prijazni z menoj.

Dušan: Dokler si pridna in dobra, ostanemo vedno prijazni s teboj. Sedaj pa ostani s svojimi sorodniki, da se z njimi pomeniš. Še bolje je, ako jih povedeš v svojo izbico.

Jožica (se mu pokloni in odide z obema skozi srednja vrata, dočim ideta oče in hči skozi druga).

(Zavesa pade.)

Drugo dejanje.

Soba iz prvega dejanja.

1. prizor.

Jožica.

Jožica (skozi stranska vrata): No, hvala Bogu! Z obedom smo kmalu pri kraju. Mnogo opravila imam danes, ali kaj zato, ko sem tako zadovoljna. Svojo mamico imam tukaj; oh, kako dolgo se nisva videli! Pa kako je trudna, ubožica. Nadejam pa se, da se skoro odpočije v moji izbici. In tudi striček je prišel. Dobri striček. On se pa ne čuti prav nič spehanega in si je šel ogledovat mesto in morje. Tudi mamica si ga mora ogledati, ali zvečer, ko bo ves Trst razsvetljen in ko bo vse polno ladij plavalo po morju. Drevi mi gospa gotovo dovoli iz hiše. Prav zato hočem sedaj pregledati perilo, da li ni kaj raztrganega in da me ne zaloti gospodinja praznih rok. (Vzame stolček, sede nanj blizu košare in potegne za kos tkanine ter zapazi ključ.) Odkod je pa ta ključ? Moj ni, dasiravno je bil v mojem predalu. Aha! Gotovo je od one omare! Prepričati se hočem takoj. Ako je od omare, ga shranim, da se ne izgubi! — (Stopi k omari in jo odklepa.)

2. prizor.

Prejšnja, Jarmila, kasneje Dušan.

Jarmila (srdito vstopivša): Kaj pa ti tam delaš?

Jožica: Oprostite, gospa, ta ključ...

Jarmila: Nič ne oprostim! Rada bi vedela, s kako pravico brskaš po naši omari.

Jožica: V košu sem dobila ta ključ in da se ne izgubi, sem se hotela prepričati, kam spada.

Jarmila: Tisti ključ je moj, ali rada bi vendar vedela, kdaj si mi ga ukradla iz torbice.

Jožica: Ukradla? Oh, gospa! Ne mislite kaj takega o meni!

Jarmila: Molči! Dobro, da sem prišla o pravem času. Sicer, hm, kdove? (Gre k omari, jo odpre in zapazi razbito kupico.) A tako sladkosnedna si ko mačka?! Sramuj se! Smetane si se hotela nalizati in si pri tem razbila kozarec. Joj, in toliko slaščic si mi snedla! Ti zlobna tatica!

Jožica: Jaz, gospa, niti ene...

Jarmila: Tiho bodi! Če nisi pojedla, si pa kam skrila. Gotovo si v naglici utaknila v koš.

Jožica: Oh!

Jarmila: Le vzdihaj le, ampak če kaj najdem, te osramotim pred vsemi gosti. (Gre h košari, pobrska in izvleče robec.) Aha! Tukaj je plen! Za kazen pridi takoj z menoj v jedilnico! (Prime jo za roko.)

Jožica (zajoka in se brani): Ne grem! Krivo me sodite, gospa!

Dušan (ob vratih): Kaj pomeni ta krik?

Jarmila: Prav, da si prišel, Dušan! Od danes naprej ne boš imel več prilike hvaliti tega dekleta.

Dušan: Kako to, da ne?

Jarmila: Zato, ker mora še danes odtod.

Dušan: Kako pa, da mi njeni sorodniki niso davi ničesar omenili?

Jarmila: Saj sorodniki še ničesar ne vedo o vsem, kar mi je naredila. Domov jo pošljem jaz, jaz!

Dušan: In zakaj, Jarmila?

Jarmila: Zato, ker je nesramna tatica. Le poglej, koliko slaščic (dvigne navrhani robec) mi je ukradla tam iz omare! In vse to je skrila tamkaj v košari.

Dušan: Tega ne verjamem!

Jarmila (užaljeno): Torej sem lažnivka jaz?

Dušan: Ne, tega ne mislim ravno. Kdo ve, kako je bilo, Jarmila. Jaz sumim nekaj, ljuba soproga! Ti, Jožica, pojdi za sedaj v svojo izbico!

Jarmila: In spravi s svojo materjo vse svoje cape, da mi prej izgineš izpred oči!

Jožica: Grem, gospod! Ali prosim vas, ne mislite kaj takega o meni. Nedoržna sem! (Zajoka.)

Dušan: Ne jokaj, Jožica! Ako si kriva ali nedolžna, zvem še danes. Sedaj idi!

Jožica (odhaja otožno skozi srednja vrata).

(Konec.)

